

HENDEK REHBERLİK ve ARAŞTIRMA MERKEZİ

ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Zihinsel yetersizlik tanısı olan bireyler;

Zihinsel işlevler bakımından farklılık gösteren kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde eksiklikleri ve sınırlılıkları olan bireylerdir.

Hafif Düzey Zihinsel Yetersizlik

Orta Düzey Zihinsel Yetersizlik

Ağır Düzey Zihinsel Yetersizlik

Çok Ağır Düzey Zihinsel Yetersizlik

HAFIF DÜZEY ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Zihinsel işlevler bakımından farklılık gösteren; kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde eksiklikleri ve sınırlılıkları olan bireylerdir.

Nasıl Fark Edilir?

- ▶ Geç ve güç öğrenirler.
- ▶ Dikkatleri kısa süreli ve dağınıktır. İlgi alanları dardır.
- ▶ Akademik başarıları normal gelişim gösteren bireylerden gerilik gösterirler.
- ▶ Dil ve konuşma bozuklukları yaygındır.
- ▶ İş edinmede ve bu işi sürdürmede problemleri vardır.
- ▶ Başarısızlık daha çok okumada, okuduğunu anlama ve anlatmadadır.
- ▶ Genelleme yapamazlar.
- ▶ Öğrendiklerini çabuk unuturlar.
- ▶ Bir hastalık olarak tanımlanamaz, tedavisi yoktur, süreklidir.
- ▶ Karışık becerileri yapmakta zorlanırlar.
- ▶ Arkadaşlık kurmakta ve sürdürmekte zorlanırlar.
- ▶ Genellikle okul çağında fark edilirler.

Hafif düzey zihinsel yetersizlik tanısı olan öğrenciler düzeylerine göre kaynaştırma öğrencisi olarak normal sınıfta ya da özel eğitim sınıfında eğitim görürler. İhtiyaç dahilinde rehabilitasyon merkezlerinde destek eğitim alabilirler.

HAFİF DÜZEY ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Oğretmene Oneriler

- ▶ Gelişim alanları dikkate alınarak bireysel eğitim programları hazırlanmalıdır.
- ▶ Eğitim materyali hazırlanırken somut kavramlardan yararlanılmalıdır.
- ▶ Öğretmen-veli işbirliği sağlanmalıdır.
- ▶ Öğrenci en ön sıraya, öğretmen kürsüsünün dibindeki sıraya oturtulmalıdır.
- ▶ Dikkat süreleri kısa olduğundan kavramlar küçük bölümlere halinde işlenmelidir.
- ▶ Akademik becerilerin yanı sıra telefon-adres-para hesabı gibi yaşama ait bilgi ve becerilerin geliştirilmesine önem verilmelidir.
- ▶ Öğrenmeleri 'yaparak öğrenmeye' dayalı planlanmalıdır. Ödüllerle davranışlar pekiştirilmelidir. Yaşantıya dayalı deneyimler sunulmalıdır.
- ▶ Yapabileceği ödevler verilmelidir. Verilecek ödevler açık-sınırlı-kısa ve basit olmalıdır. Öğretilen kavram ve beceriler sık sık tekrar yapılmalıdır.
- ▶ En ufak çalışması ödüllendirilmelidir. Sınıf içinde diğer arkadaşları tarafından kabulü sağlanmalıdır.

Aileye Oneriler

- ▶ Çocuk olduğu gibi kabul edilmelidir. Çocuğu suçlayarak utanc duyulmamalıdır.
- ▶ Odasında çalışacağı materyaller olmalıdır.
- ▶ Ev içindeki kurallar çocuk ile beraber belirlenmelidir.
- ▶ Okulda çalışılan beceri ve kavramlar evde tekrarlanmalıdır.
- ▶ Çocuğa güvenip yapacakları için cesaretlendirilmelidir.
- ▶ Anne-baba olarak çocuğa örnek olunmalıdır.
- ▶ Çocuk, her türlü sosyal ortama aile ile birlikte girmelidir.
- ▶ Televizyon ve bilgisayar mümkün olduğunca az kullanılmalıdır.
- ▶ Arkadaşları ve yaşlıları ile geçireceği zamanlar, ortam ve etkinlikler planlanmalıdır. Etkinlikler, çocuğun seviyesine göre belirlenmelidir.
- ▶ Diğer çocuklar ve kardeşleri ile kıyaslanmamalıdır.
- ▶ Ev içinde basit becerileri içeren görevler verilmelidir.
- ▶ Babanın mutlaka çocuğu ile birlikte vakit geçirmesi gerekmektedir.
- ▶ Kişisel bakımını yapmasına, eşyalarını ve odasını düzeltmesine fırsat tanınmalıdır.
- ▶ Çocuğun gelişimini engelleyecek aşırı korumacı tutumdan vazgeçilmelidir.
 - ▶ Öğretmenleri ile sürekli irtibat halinde olunmalıdır.

ORTA DÜZEY ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan birey olarak tanımlanmaktadır.

Nasıl Fark Edilir?

- ▶ Dikkat süreleri ve ilgileri sınırlıdır.
- ▶ Sosyal kurallara uymakta çektikleri güçlük, ev ve okul yaşantılarında problem oluşturabilir.
- ▶ Sözel yönlendirmeleri anlama, kavrama ve genelleme yapabilme becerilerinde yetersizlik görülmektedir.
- ▶ Zihinsel engelin yanı sıra hiperaktivite veya durgunluk, genel becerisizlik gibi özellikler taşıyabilirler.
- ▶ Büyük ve küçük kas gelişimdeki gerilikten dolayı beden eğitimi hareketlerinde, ritmik gösterilerde, top atma ve tutmalarda, kalem tutma ve el becerisi gerektiren faaliyetleri yapmada normal yaşıtlarına göre gerilik ve yavaşlık gösterirler. Dolayısıyla zihinsel engeli yanında davranış ve uyum bozukluğu ile karşımıza çıkabilirler.
- ▶ Akademik kavramları geç ve güç öğrenirler. Soyut kavramları, terimleri ve tanımları çok geç ve güç anlarlar.
- ▶ Genellikle konuşmaya geç başlarlar. Zaman kavramı geç ve güç gelişir.
- ▶ Sosyal ilişkilerinde grupta daima başkalarına tabii olma eğilimindedirler.
- ▶ Yakın çevredekilerle kolay dostluk kuramazlar. Kurdukları dostlukları uzun süre devam ettiremezler. Kolayca küser, dostlukları bozarlar ve yalnızlığı tercih etme eğilimindedirler.

Orta düzey zihinsel yetersizlik tanısı olan öğrenciler düzeylerine göre kaynaştırma öğrencisi olarak normal sınıfta ya da özel eğitim sınıfında eğitim görürler. İhtiyaç dahilinde rehabilitasyon merkezlerinde destek eğitim alabilirler.

ORTA DÜZEY ZİHİNSEL YETERSİZLİK

- ▶ Orta düzey zihinsel yetersizliği olan öğrenciler özel eğitim ve uygulama okullarında eğitimlerine devam etmektedirler.
- ▶ Özel eğitim ve uygulama okullarında bireyselleştirilmiş eğitim planı uygulanmaktadır. Her öğrenci için öğrencinin yeterlilikleri dâhilin de bir plan hazırlanır. Bu eğitim programı akademik eğitimin yanı sıra öz bakım becerileri, günlük yaşam becerileri, iletişim becerileri gibi alanları da kapsamaktadır.
- ▶ Özel eğitim ve uygulama okullarında özel eğitim öğretmenleri çalışmaktadır.

Aileye Öneriler

- ▶ Çocuk olduğu gibi kabul edilmelidir. Çocuğu suçlayarak utanç duyulmamalıdır.
- ▶ Odasında çalışacağı materyaller olmalıdır.
- ▶ Ev içindeki kurallar çocuk ile beraber belirlenmelidir.
- ▶ Okulda çalışılan beceri ve kavramlar evde tekrarlanmalıdır.
- ▶ Çocuğa güvenip yapacakları için cesaretlendirilmelidir.
- ▶ Anne-baba olarak çocuğa örnek olunmalıdır.
- ▶ Çocuk, her türlü sosyal ortama aile ile birlikte girmelidir.
- ▶ Televizyon ve bilgisayar mümkün olduğunca az kullanılmalıdır.
- ▶ Arkadaşları ve yaşlıları ile geçireceği zamanlar, ortam ve etkinlikler planlanmalıdır. Etkinlikler, çocuğun seviyesine göre belirlenmelidir.
- ▶ Diğer çocuklar ve kardeşleri ile kıyaslanmamalıdır.
- ▶ Ev içinde basit becerileri içeren görevler verilmelidir.
- ▶ Babanın mutlaka çocuğu ile birlikte vakit geçirmesi gerekmektedir.
- ▶ Kişisel bakımını yapmasına, eşyalarını ve odasını düzeltmesine fırsat tanınmalıdır.
- ▶ Çocuğun gelişimini engelleyecek aşırı korumacı tutumdan vazgeçilmelidir.
 - ▶ Öğretmenleri ile sürekli irtibat halinde olunmalıdır.

AĞIR DÜZEY ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Öz bakım becerilerinin öğretimi dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve daha yoğun özel eğitim ile destek hizmete ihtiyacı olan bireyler olarak tanımlanmaktadır.

Ağır düzey zihinsel yetersizlik tanısı olan öğrenciler özel eğitim ve uygulama okullarında eğitim görürler. İhtiyaç dahilinde rehabilitasyon merkezlerinde destek eğitim alabilirler.

Nasıl Fark Edilir?

- ▶ Geç ve güç öğrenirler. Çabuk unutulurlar.
- ▶ Dikkatleri çok kısa ve dağınıktır. Bir konuyu uzun bir sürede algırlar.
- ▶ Tepkilerini basit bir şekilde ifade ederler.
- ▶ Öğrendikleri beceri ve kavramları genellemezler.
- ▶ Soyut kavramları anlayamazlar. Somut kavramları öğrenebilirler.
- ▶ Oyunlarda yaşça kendilerinden küçüklerle oynamayı tercih ederler.
- ▶ Her işte birine bağımlıdırlar.
- ▶ Arkadaşlık kurmada zorluk çekerler.
- ▶ Kendilerine güvenleri çok azdır. Bir işi, oyunu uzun süre devam ettiremezler.
- ▶ Kurallara uymada zorluk çekerler.
- ▶ Basit becerileri, kavramları öğrenebilirler. Basit tepkileri ve kuralları anlarlar.
- ▶ Uzun ve karmaşık cümleler kuramazlar.
- ▶ İsteklerini beden diliyle ya da basit tek ya da iki kelime ile anlatırlar.
- ▶ Konuşma becerileri görülmeyebilir.
- ▶ Zihinsel yetersizliğinin yanında işitme, görme gibi başka yetersizlikler de görülebilir.

AĞIR DÜZEY ZİHİNSEL YETERSİZLİK

- ▶ Orta düzey zihinsel yetersizliği olan öğrenciler özel eğitim ve uygulama okullarında eğitimlerine devam etmektedirler.
- ▶ Özel eğitim ve uygulama okullarında bireyselleştirilmiş eğitim planı uygulanmaktadır. Her öğrenci için öğrencinin yeterlilikleri dâhilin de bir plan hazırlanır. Bu eğitim programı akademik eğitimin yanı sıra öz bakım becerileri, günlük yaşam becerileri, iletişim becerileri gibi alanları da kapsamaktadır.
- ▶ Özel eğitim ve uygulama okullarında özel eğitim öğretmenleri çalışmaktadır.

Aileye Öneriler

Çocuk olduğu gibi kabul edilmelidir. Çocuğu suçlayarak utanç duyulmamalıdır.

Çocuğun bireysel farklılıkları görmeye çalışılmalıdır.

Basit ev işlerine yardım etmesi sağlanmalıdır.

Evde oyun oynayabileceği bir yer ayarlanmalıdır.

Çocuğun parmak kaslarını geliştirecek ipe boncuk dizme, halka takma çıkarma gibi oyunlar oynamasına fırsat sağlanmalıdır.

Ev ortamında ona zarar verecek eşyalar ortadan kaldırılmalıdır.

Çocuğa olumlu davranışlar öğretirken ona örnek olunmalıdır.

Aile fertlerine ve çevredeki yakınlarla çalışılan beceriler hakkında bilgi verilmelidir.

Olumsuz davranışları azaltırken aile fertlerine ve çevredeki kişilere bilgi verilmelidir.

Becerileri öğretirken ev ortamı düzenlenmelidir.

Öğretmenle irtibat içinde olunmalıdır. Okulda çalışılan beceri ve kavramlar evde tekrar edilmelidir.

Çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyen aşırı koruyucu tutumlar sergilenmemelidir.

Evde çocuğun kişisel bakımını yapması, kendi eşyalarını giyip-çıkarması, toplaması, yemeğini yemesi gibi işler yapmasına imkân verilmelidir.

Çocuğun sosyal ortama katılması için çocuk; oyun bahçelerine, parklara, gezilere götürülmelidir.

Yaşlıları ile oynaması için arkadaşları ile konuşarak uygun ortam yaratılmalıdır.

Çocuk hazır olduğunda tuvalet eğitimine başlanmalıdır. Tuvalet eğitimi verirken ortam renkli duvar kağıtları, oyuncaklar, tuvalete rahat oturması için aparatlar, kendi havlusu gibi çocuğa özel malzemeler ile düzenlenmelidir.

Kişisel temizliğini yapması için kendisine ait eşyalar alınmalı ve koyduğunuz yeri ona gösterilmelidir.

ÇOK AĞIR DÜZEY ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Bireyin zihinsel yetersizliğinin yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerilere sahip olmamasından dolayı ömür boyu bakım ve gözetim ihtiyacı olması durumudur.

- ▶ Örgün eğitimden faydalanamazlar.
- ▶ Uyarılara tepki olmadığından ya da çok az olduğundan ve genellikle bedensel yetersizlik eşlik ettiğinden eğitime uygun bireyler değildir.
- ▶ Evde bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanabilirler.